

BOZSIK PÉTER

A biatorbágyi rém

SYLVESTER MATUSKA DRÁMÁJA

Szereplők:

ÍRÓ I (öregebb úr, 65–70 éves)

ÍRÓ II (40–45 éves)

HELYTÖRTÉNÉSZ (HT, 50–55 éves orvos, amattör helytörténész, a beceneve HT)

MATUSKA

LEÓ

RUDOLF

BÍRÓ

VASUTAS I

VASUTAS II

PARASZT I

PARASZT II

PARASZT III

PROSTITUÁLT

KATONA

HADÚR

RENDŐR 1

RENDŐR 2

I. jelenet*(Katonák és elítéltek hangkavalkádja, akasztás folyik)*

MATUSKA: Kötözd meg, te bolond, meg fog szökni! Nem megmondtam! Barmok! (lővések) Túl messze van, a fene ebbe a pizsolytáskába. *(céloz, lő, nem talál, sóhaj)* Pálinkát! *(hangosan iszik)* *(Kukoricaszár csörgése, hangos lihegés, valaki menekül, valaki üldözi, majd lövés hallatszik, halálsikoly.)*

KATONA: Kapitány úr, alássan jelentem, megvan a zsidó, épp oldalt szaladt nekem a sűrű kukoricásban, fültövön lőttem, azonnal vége lett.

MATUSKA *(üvöltve)*: Hisz a fene nektek, hát akkor hoztátok volna el mutatónak legalább azt a konyafülét ennek az imposztor zsványnak. Még pálinkát! *(iszik)*

KATONA: Kapitány úr, alássan jelentem, megvan a zsidó füle!

MATUSKA: Lapulevélbe csomagoltad?

KATONA: Igenis, jelentem alássan.

MATUSKA: Nem valamelyik fölakasztott kommunista füle ez?

KATONA: Jelentem alássan, nem!

MATUSKA: Nehogy ellenőrizzem! No, jól van, hát csak tedd el most már spirituszba talizmánnak.

Kocsmaintermezzo 1.

Tipikus falusi kocsmá, kocsmazajjal, a két író iszik, majd csatlakozik hozzájuk HT. A három férfi a továbbiakban is végig iszik minden jelenet előtt rendelkez. Író I és Író II csendőrpertuban vannak.)

ÍRÓ I: Elloptad az ötletemet!

ÍRÓ II: Dehogyan loptam, maga húsz év alatt nem írta meg.

ÍRÓ I: És mindent meghamisítottál. Matuska soha nem ölt zsidókat! És nem vett részt Prónay akcióiban.

ÍRÓ II: De ölhetett volna. A világnézetébe belefért. És amúgy sincs bizonyíték, se pro, se kontra.

ÍRÓ I: Milyen világnézetébe!? Rendes jobboldali, magyar ember volt, akit belekevertek a viadukt fölrobbantásába.

ÍRÓ II: Belekevertek? Maga nem veszi figyelembe a dokumentumokat, már megbocsásson. Egyfelől bevallotta, másfelől azért találtak közvetett bizonyítékokat is.

ÍRÓ I: Ah, közvetett bizonyíték! Az nem jelent semmit. És miket? Hogy ott volt a büntett színhelyén, hogy nem sérült meg, hogy tagja volt a tartalékos Horty-tisztek társaságának...

ÍRÓ II: *(félbe szakítja)* Hogy ekrazitnyomokat találtak a kezén, a ruháján és a cipőjén, hogy előtte a bányájában (ahol semmiféle termelést nem folytatott), többször robbantott, azaz kísérletezett...

ÍRÓ I: Ah, ez csak Nemes Dezső-féle kommunista propaganda.

ÍRÓ II: És a két osztrák merénylet Achennél? És a németországi, Jöterbognál? *(elhallgat)* Abban azért megállapodhatunk, hogy részt vett a merényletek végrehajtásában?

ÍRÓ I: Ebben igen, de kényszerítették. Megzsarolták.

ÍRÓ II: Már hogy kényszerítették volna...

HT *(ő már szalonspiccben érkezik)*: Szevasztok! Már megint matuskázatok?

ÍRÓ I-II: Ja, már megint.

HT: Nem tudtok ti semmit. Nézzétek mit találtam! *(Egy dossziét húz elő óriási táskájából, kiejti a kezéből, a papírok hangosan szétszóródnak a kocsmapadlón.)* Szerintem, nem is vett részt a merényletben...

ÍRÓ I-ÍRÓ II: Nofene!

II. jelenet

(Furcsa a szobát elborító félhomály. Néhány gyertyaszál pislákoló fénye világít meg egy

groteszk tábornoki egyenruhába öltözött figurát.)

MATUSKA *(mintegy magában motyogva)*: Jeszusom, hogy' néz ez ki? Milyen egyenruha ez? Mintha ebbe az egyenruha-költeménybe a tervező belevegyített csipetnyit Mátyás fekete seregének uniformisából, Rákóczi kurucainak romantikus öltözékéből, a díszmagyar barokk pompájából, a régi osztrák tábornoki egyenruha biedermeieréből... de figyelembe vette az egzotikus trópusi országok múlt századbeli hadvezéreinek, sőt rikácsoló madarainak színes öltözékét is. Drága nyusztprémből készült a kucsma és a panyókára vetett nehéz selyem ezüstfehér mente szegélye. A kucsma kócsagforgójához legalább húsz madár farktollát kötötték csomóba. A legfinomabb posztóból szabott dolmányán és nadrágján valódi aranyfonal a dús sujtás, paszománt és zsinórzat... Szintúgy aranyfonalból készült a széles, derekát átfogó kardkötő is. Sárga szattyáncsizmája igazi remekmű. A szófán ül, és némán magához int. Atyais-ten, ez Hargittay G. Gyula, a leendő hadúr!

HADÚR: Ismered-e a kötelességed?

MATUSKA *(rebegve, mint akit váratlanul ért a kérdés)*: Igen.

HADÚR: A feszületre és a bibliára hűséget esküszöl-e a szövetségnek? Engedelmeskedel-e vakon a legfőbb vezetőségnek? Soha meg nem tudakolod nevüket, s ha véletlenül megtudod, soha el nem árulod őket?! Amit a szövetségben megtudsz, sem jószántadból, sem kínváltásra soha el nem mondod! Minden parancsot teljesítesz, véget vetsz még önmagad életének is, ha erre kapsz parancsot! Teljes erőddel és minden tehetségeddel támogatod vezéreidet, akik majd segítenek rajtad, előmenetelednél is érdemed sze-

rint! *(szünet)* Tudod, hogy halál vár az árulóra, megesküszöl?

MATUSKA *(síri hangon)*: Igen.

Kocsmaintermezzo II.

ÍRÓ I: Ugyan már! Ez nevetséges!

ÍRÓ II: Miért?

ÍRÓ I: Mert olyan gyerekes... Mint egy gittegyelet.

ÍRÓ II: Az első világháború után számtalan titkos jobboldali szervezet jött létre a szabadkőműves páholyok mintájára.

ÍRÓ I: Ugyan már! Egyet mondj!

ÍRÓ II: Itt van mindjárt az Ex, azaz az Etelközi Szövetség, akinek maga Gömbös Gyula volt a vezére, aztán a Keresztény Nemzeti Liga, amelyet Wolff Károly hozott létre

ÍRÓ I: Sose hallottam erről...

ÍRÓ II: Hargittay G. Gyula álnéven írta alá az utasításait. Nem igazán bizonyítható, de állítólag gyilkosságokat is elkövettek...

ÍRÓ I: Nono...

HT: Pedig lehetséges. És bizony léteztek.

III. jelenet

(Kertvendéglőben magyar, német, osztrák egyenruhában öltözött alakok ülnek egy nagy asztal körül, isznak, katonanótákat énekelnek, kapatosak, dobpergés, mindenki föláll, a HŐSÖKÉRT! Kiáltják, és exre pálinkát isznak.)

RUDOLF: Nem felejtjük el őket, igaz Szilvi? Ámbátor mindent elkövetnek ezért ezek a disznók... mindent... Tizenhárom év, és milyen tizenhárom év...

LEÓ *(egyik mellette ülőhöz)*: Ha szólok, akkor kezdheted! *(a Leó mellett ülő, feldob egy tányért, lövés, a tányér darabokra hullik)*

MATUSKA: Ez már csak céltalan virtus...

RUDOLF: Mitől ez a franciás dekadencia?

LEÓ *(röhögve)*: Talán franciázós... Te jössz, Rudi! *(Rudolf lő, nem talál, a tányér leesik,*

és az élén hangosan elgurul, földhöz vágja pisztolyát)

RUDOLF: A fenébe!

MATUSKA: Mit megtettem, Rudolf, mit kibírtam!... Mi?... Te tudod, emlékszel...

LEÓ *(Matuskához)*. Most te vagy a soros, Szilvi!

RUDOLF: Hát, majdnem otthagytuk a fogunkat... Kurva muszkák... Talán értelmetlenség volt az egész...

MATUSKA *(lő, talál)*: Én nem változtam semmit. *(lő, talál)* És nem nyugszom bele a romlásba. Én nem fáradtam bele a tizenhárom évbe. *(lő, talál)* Mindig jöhet egy pillanat, amikor jelet adhat az ember... *(lő, talál)* ...amikor ő fordíthatja meg a dolgokat. *(lő, talál, a tiszték bravóznak)* Bár ember tervez *(megcélozza saját tükröképét, szétlövi a tükröt)*, Isten végez!

LEÓ: Megtérül még e vereség, Szilvi, meglásd megtérül még. Meg kell térülnie!

RUDOLF *(föláll, a levegőbe lő, mindenki elhallgat)*: Akkor tegyük azt, amiért idejöttünk. Ebben a ládában csak egy piros golyóbis van, aki azt húzza, ő fogja elvégezni a feladatot! *(Csönd)* Urak, értve vagyok? *(helyeslés, sorsot húznak, Matuska húzza a piros golyót, hangosan fölsóhajt, pálinkát tölt)*

MATUSKA: A hősökre! A hazára! Magyarország föltámadására! *(lehajtja a pálinkát, kirúgja maga alól a széket, és elmegy, Rudolf és Leó utána futnak)*

RUDOLF: Segíteni fogunk. Szilvi, ne félj, segíteni fogunk!

MATUSKA: *(visszafordul)* Nekem már lőttek, nincs segítség.

RUDOLF: Miért?

MATUSKA: Most kellett vagyontalansági esküt tennem. Teljesen tönkre mentem. Bécsi bérházaim a bankoké. Feleségem tüdőszanatóriumban. Lehet vagy két éve hát-

ra. Ki neveli föl a kislányomat? Apósom kölcsönéből élünk.

RUDOLF: Kell pénz? Tudok kölcsön adni... nem sokat ugyan, de...

MATUSKA: Nem kell most. *(váratlanul fölnevet, egy trükköt mutat be a golyókkal)* Látod ezt? Még Kalocsán tanultam, amikor kántortanítónak készültem... egy Leó nevű bűvésztől. *(becsapja az ajtót, és elmegy)*

RUDOLF *(Leóhoz)*: Láttad ezt? Szándékosan húzta ki a piros golyót.

LEÓ: Annál jobb nekünk.

Kocsmaintermezzo 3.

ÍRÓ II: Na ez is valami, ez benne van a regényekben!

HT: Az csak regény, de én most bizonyítékot találtam a Pest Megyei Levéltárban.

ÍRÓ II: Mit gondolsz, én honnét dolgoztam?

ÍRÓ I: Te plágizátor vagy, semmi fantáziád, csak csoportosítod az adatokat!

ÍRÓ II: Maga meg nemzeti hőssé tesz egy tömeggyilkost, csak azért, mert antiszemita és jobboldali volt, tudott festeni, írónak gondolta magát és bejegyzett néhány tárlalmányt...

ÍRÓ I: Mész te a picsába.

ÍRÓ II: Olvastam a regényrészleteit a nagy merénylőről, látom a koncepciót...

HT: Na, de urrrak! *(elhallgatnak)* Van itt még valami.

ÍRÓ II: Na mi?

HT: Nem egyedül hajtották végre a merényletet!

ÍRÓ II: Na és? Ezt eddig is lehetett sejteni, csak bizonyítani nem tudta senki!

HT: De én tudom!

ÍRÓ I: Szerintem meg egyedül hajtotta végre a merényletet! Örült zseni volt, punktum.

ÍRÓ II: Akkor mivel magyarázza, hogy a csendőrségi jelentést nem vette figyelembe a

nyomozó hivatal? És Habli Júlia vallomását sem...

ÍRÓ I: Miféle Habli Júlia?

ÍRÓ II: Egy valószínűleg imbecil lány, aki ismerte a helyszínt, és később eltűnték...

HT: Én meg azt mondom, Matuska a sorsolásban részt vett, de a merényletben nem. A sorsolás arról szól, hogy magára vállalja...

ÍRÓ II: Már, ha volt sorsolás...

HT: Volt. Matuska meg nem értett a robbantáshoz...

ÍRÓ I: Dehogynem. Robbantott a bányájában...

HT: Szakember segítségével.

IV. jelenet

(Egy kalyibában. Ágy nyikorgása hallatszik, szeretkezés hangfoszlányai)

LEÓ *(cigarettafüstöt kifújva és egyben elpökölve a csikket)*: Undorító, Rudi, nem?

RUDOLF: Hülye vagy, Leó? Miért dobod el a csikket? Vedd föl! *(csönd)*. Na jó, fölveszem én.

MATUSKA *(lihegve)*: Nem bírtatok egy kicsit várni?! Bár én szeretem, ha néznek, miközben... *(elélvez)*

LEÓ *(Rudolfhoz)*: Nem bírta ki nő nélkül? Mit csinálunk majd vele? Mármost ezzel a ribanccal. *(kiköp)*

MATUSKA: Nem látod, hogy hibbant, úgy sem hisz neki senki.

RUDOLF: Hol van az anyag? Vigyük föl a töltesre! *(nyögve cipekedésbe kezd, csövek csörögnek)*

PROSTITUÁLT: Hol van a bugyogóm?

MATUSKA: Azon a rozoga nachtkasztlin. Nem látod, te bolond?

PROSTITUÁLT *(sírva)*: Hol van? Nem találom...

MATUSKA: Az éjjeliszekrényen. Most pedig tűnj el! Most! *(a lány tovább sír)* Nesze, itt egy kis pénz!

MATUSKA *(Leóhoz)*: Mit csinálsz?

LEÓ *(már nyugodtabban)*: Látod, a colstokból letörök két részt, olyat, amelyek csuklószerűen vannak egymáshoz illesztve, szétnyitom, de nem az élek, hanem a lapok irányába, és a két szár közé (úgy köznéptájon) kisebb követ helyezek be, amit spárgával odakötözök, így... Mindkét szár végére lukat fúrok ezzel a szöggel, és ide erősíti a bőrönd zárjait. Ezekhez pedig egy-egy gömbzsinórt, a két gömbzsinór másik végére pedig a zseblámpaelemet drótozok, úgy, hogy közbeiktattok egy gyújtógyutacsot, így. Látod?

MATUSKA: Ühüm... Mindig is utász szerettem volna lenni, esetleg flakos.

LEÓ: Mi az a flakos?

MATUSKA: Ágyús. Légelhárítós.

LEÓ: Aha.

MATUSKA: Most meg hová mész?

LEÓ: Kipróbálok a fa mögött, működik-e a gyutacs?

RUDOLF: Szilvi, segíthetnél! Hova lett a kurva?

MATUSKA: Elzavartam.

LEÓ: Ebből még baj lehet, ki kéne nyírni!

MATUSKA: Mondtam, hogy fogyatékos, úgysem hisz neki senki.

LEÓ *(felrobbantja a gyutacsot)*: Áhá, ez igen, működik!

MATUSKA: A vonat első kerekénél is ezt csinálja majd?

LEÓ: Remélem.

(Elrobog egy gőzös).

LEÓ: Ez volt a grazi személyvonat, most mi jövünk.

MATUSKA: Imádom a mozdony füstjét. *(kis szünet után)* Háromnegyed tizenegy van. Mikor jön a mi vonatunk?

RUDOLF: Valamivel éjfél után. Húzz kesztyűt, az ekrazit nyomot hagy. Sárga lesz tőle a kezed. És igyekezz! A huzalokat is hozd!

LEÓ: A bal oldalt lévő völgyhíd Budapest felőli hídfőjének jobb sínszála lesz a helyszín. Tegyétek csöveket a sínszál belső oldalához, majd a tetejére rakjátok rá az ekrazitpatront.

MATUSKA: Mennyi lehet ez?

RUDOLF: Úgy 5–6 kiló.

LEÓ: Idióták, le fognak gurulni a patronok! Hozzatok sarat, ragasszátok oda azzal!

MATUSKA: Most mit csinálsz?

LEÓ: Szétnyitom mérőléceket, és odaerősítem a sínszál oldalához, hogy az összecukott vége Budapest felé nézzen. Kövekkel is kitámasztom, így, és biztos, ami biztos, azokat is a sínszálakhoz kötözöm. A gyújtógyutacsot pedig (az izzóhengerrel együtt) a Budapest felőli patronba dugom, így ni.

RUDOLF: Ezt szögezd ki, Szilvi!

MATUSKA: Mi ez?

RUDOLF *(röhögve)*: Kiáltvány.

MATUSKA: Hová szögezzem ki?

LEÓ: Ahová akarod

MATUSKA *(félhangosan, mint aki alig látja, olvassa a kapott szöveget)*: Munkások! Nincs jogotok, hát majd mi kierőszakoljuk a kapitalistákkal szemben. Minden hónapban hallani fogtok rólunk, mert a mi társaink mindenhol otthon vannak. Nincs munkaalkalom, hát majd mi csinálunk. Mindent a kapitalisták fizetnek meg. Ne féljetelek, a benzint nem fogy el. A fordító..."

LEÓ: Igyekezz, jön a vonat!

MATUSKA *(üvöltve)*: Ez személyvonat, te gazember!

LEÓ: Én sem tudtam. Nyugi, most már úgy is mindegy!

MATUSKA: Személyvonat! Megőrültetek? Megöllek! *(verekedés hangjai, nyögés, zihálás)*

LEÓ *(zihálva az erőlködéstől, ahogy földre szorítja Matuskát)*: Most pedig megnyugszol. Utána csöndben elvegyülünk a túlélők között, aztán meg fölszívódunk, megértetted?

(Robbanás hangja. Legjobb, ha Simó Sándor VIADUKT c. filmjéből van)

MATUSKA *(suttogva, gyönyörködve)*: Ez gyönyörű. Mint három zeppelin, zuhannak a mélybe. Borzongtatóan gyönyörű a látvány.

Kocsmaintermezzo 4.

HT: Beleszarok a sapkámba, ha ez így történt...

ÍRÓ II: Nem állítom, hogy pont így, de közelebb áll a valósághoz, mint amit a bíróság megállapított...

ÍRÓ I: Azt akarod mondani, hogy a Horthy-rendszerben minden rosszul működött. A bíróság, a rendőrség, a csendőrség...

ÍRÓ II: Nem. Azt akarom mondani, hogy ebben az esetben működtek, nemhogy rosszul, egyenesen dilettánsok voltak...

ÍRÓ I: Dilettánsok?

ÍRÓ II: Igen. Egyfelől nagy lehetett rajtuk a nyomás, mind a közvéleményé, mind a felsőbb vezetés részéről, másfelől miután Matuska magára vállalta az egyedüli tettes szerepét, minden szálát ejtettek. Voltaképpen konstruáltak egy szappanoperát, ahol Matuska vállalta a főszerepet.

HT: Hülye vagy te...

ÍRÓ I: Túl dús a fantáziád.

ÍRÓ II: Miért szerintetek hogyan történt a robbantás?

HT: Szerintem a merényletnél nem volt jelen, illetve, ahogyan mondta is, a vonaton tartózkodott.

ÍRÓ I: Szerintem meg nagyjából minden úgy történt, ahogyan azt a bíróságon előadta. Megőrült, hogy elszegényedett, és így akarta fölhívni magára a figyelmet. Még az is lehet, hogy anyagi hasznot is remélt ettől. Mindenesetre egyedül tette.

ÍRÓ II: És az nem zavar titeket, hogy egyedül nem vihette föl a vascsöveket, az ekrazitot meg a fene tudja még mit a viaduktra?

ÍRÓ I: Égy okosbolondtól minden kitelik.

HT: Azt nem állítom, hogy nem sejtette, hogy mi fog történni, de nem ő tette. Vagy nem csak ő?

ÍRÓ II: *(könyvet húz elő, olvas)*: „...a nyomozás kezdetén azt állapították meg, hogy a robbantást többen, egy társaságban készítették elő. Egy emberről föl sem lehetett tételezni, hogy egy-két óra alatt előkészíthet egy ilyen nagyarányú robbantást.” – mondta egy csendőr tiszthelyettes.

V. jelenet

MATUSKA *(magában motyogva, szédelegve az üvöltöző sebesültek között)*: Micsoda disznóság..., itt rakásra döglenek az emberek, nincs semmi világitás és nem jön segítség...

VASUTAS 1 *(Matuska arcába világit)*: Ki maga? Mit keres?

MATUSKA: Ne világitson az arcomba! Sylvester Matuska vagyok..., magánzó... az első kocsiiban utaztam

VASUTAS 2 *(csodálkozva)*: Abból eddig csak egy kislányt sikerült kimenteni! Segítsen a kocsi roncsaiból máglyát csinálni, hogy jobban lehessen látni!

MATUSKA *(nyögve)*: Úristen, micsoda sár. Nem csoda, tegnap késő estig esett...

LEÓ *(váratlanul fölbukkan, suttogva, erélyesen)*: Mi keresel itt, mit csinálsz? Gyerünk a kocsmába, igyunk meg egy pálinkát!

(*kocsmazsibongás, sírás, ordítózás, jajgatás, mindenki a merényletet kommentálja: „mi ebben a merényletben a ráció”, „ez borzasztó”, „szörnyűség” stb.*)

LEÓ (*továbbra is suttog*): Három pálinkát! Nemsokára itt lesz a rendőrség. Mindenkinek fölveszik az adatait. Csak nyugalom! Utána mi Pestre megyünk, te pedig Győrön át Bécsbe! Rendben?

MATUSKA ÉS RUDOLF: Rendben. (*isznak*)

LEÓ: Akkor mi most elmegyünk. És nem találkoztunk. Szervusz!

MATUSKA: Szerbusztok!

VASUTAS 1: Na, újra találkoztunk! Ez borzasztó! Kér még egy pálinkát?

MATUSKA: Igen, köszönöm! Visszahívnám, de a bőröndömben maradt a pénztárcám.

VASUTAS 1: Hagyja csak!

MATUSKA: Kétszáz pengőnyi schilling volt benne! (*váratlanul síni kezd*) Megsérültem a hasamon! Nézze! (*vetkőzni kezd, még a nadrágját is letolja*) Nézze itt a combtövemnél, és a fejem is szörnyen fáj! (*körülveszik, mindenki szörnyülködik*) Van valakinek egy fájdalomcsillapítója?

MATUSKA (*váratlanul*): Hol egy templom? Hálát akarok adni Istennek, hogy túléltem! Jaj, szegény kislányom! Szegény feleségem! Valakinek föl kéne írnia a halottak és sebesültek neveit! (*kirohan a kocsmából*)

VASUTAS 1: Majd fölírják Pesten! (*a többiekhez*) Ezt meg mi lelte? Biztos sokkot kapott!

MATUSKA (*a bécsi pályaudvaron, az odacsődülő tömegnek, zaklatottan*): Vasúti kocsi mellett szédelegtem, mellettem egy köpcös férfi állt, kereskedőféle, megtaláltuk a zsinórt, a talpa és a sínvas közül kivettem a zseblámpa-batériát, ne bántsa, még fölrobbanhat, mondta a köpcös kereskedőféle, ez már nem robban föl, válaszoltam neki, és elmagyaráztam, ho-

gyan történt a robbanás, tegye vissza, mindjárt jön a vizsgálat, szólt rám egy odaérkező vasutas, templomba akarok menni, mondtam neki, hálát akarok adni Istennek, hogy megmenekültem, orvosok előtt vetkőztem, mutattam, hol fáj, mondtam, hogy kimentettem egy gyereket a roncsok alól, fájdalomcsillapítót kértem, föl kéne írni a halottak meg a sebesültek neveit, mondtam, ceruza után kotorásztam a zsebemben, majd fölírják Pesten, mondta az egyik orvos, magának semmi baja, mondta az, aki vizsgált, menjen a fenébe, azokkal kell törődni, akik súlyosabban megsérültek, rendőrök vettek körül, igazoltattak, gyárigazgató vagyok, mondtam nekik, Wienbe akartam utazni a családomhoz, lefényképeztek, a kocsmában megint a szerencsétlenséget meséltem, újra és újra, később egy házban megberetváltam, azután früstököltünk, előttem egy férfi ült, egy tenyeres talpas asszony, kenyeret hozott, túrót, hagymát, szalonnát, a legelső vagonban utaztam, mondtam, az ajtóban álltam, a vagon ajtaját kinyitottam, mert bűdös volt, épp rá akartam gyűjtani, amikor hirtelen zuhanni kezdtem, mintha siklón siklanék lefelé, mondtam, nagy fényt is láttam, Istennek hála, megmenekültem, mondtam, kik tehették, kérdezte egy másik nő átsétálva a szobán, a kommunis-ták, mondtam, már túl vannak a határon, újból a kocsmában mentem, szilvóriumot fizettek nekem, ittam, később megint az állomáson találtam magam, vasutasok faggattak, hogy volt, hová utazik, hol a jegye, kér-e kártérítést, civilek közt lökdösődtem, váratlanul mellettem termett egy vasutas díszuniformisban, hány viadukt van még Győrig, kérdeztem tőle, aztán már csak itt, Wienben tértem észhez a sokkból... (*Elhallgat. A tömeg szétszó-*

ródik: „Hihetetlen!” „Mik történnek?!” „Elképesztő!”)

Kocsmaintermezzo 5.

Író I: Kosztolányi is elhitte, hogy egyedül robbantott. *(könyvet húz elő, olvasni kezd):* „Minden érzéstől mentes nyugalommal, konok emberfeletti erőfeszítéssel fölcipelte a meredek lejtőre hatszor egymás után a 70 kilogrammos síneket. Ez maga az érzéstelen téboly. Értelmes elmebeteg.” Hogy ne mondjam, zseni.

Író II: Na és? Ez nem jelent semmit. Egyébként ki nevezte el Biatorbágyi rémnek? Karinthy vagy Kosztolányi?

Író I: Karinthy.

HT: Szerintem Kosztolányi! Viszont az vicces, hogy bohócot csinált a bíróból!

Író II: Ja, jól odamondogattott neki. Tudjátok, mit nem értek?

HT-Író I: Na mit?

Író II: Miért nem ítélték halálra?

HT-Író I: De hiszen halálra ítélték!

Író II: De miért nem végezték ki?

HT: Azért, mert kötötte őket e nemzetközi jog. Ezzel a föltétellel adták ki az osztrákok.

Író II: Jó, ezt én is tudom, de ezt máskor sem tartották be. Gondolj csak a frankhamisítási botrányra! Vagy a két komcsi, Sallai és Fürst kivégzésére! Azok sem voltak...

HT: Az más.

Író I: Végtelen elfogultságodban azt hiszed, hogy a Horthy-rendszer csak gonosz, megalkuvó, szerződésszegő, minden megállapodást fölrúgó...

Író II: Jaj, ne már, nem ezt mondtam! De miért kérte Horthy, már a háború alatt, hogy mégis ki kéne végezni?

Író I: Ez tényleg igaz. 1939-ben kérte, ha jól emlékszem.

HT: *(papírokat zörgetve):* Igen, igen. Itt van: „... az Igazságügyminisztérium büntetőjogi és nemzetközi jogi osztályának vezetői hangoztatták: az államfői aktus kegyelmi jellegűnek minősíthető csupán, ez pedig vissza nem vonható, ez a büntetőjog történetében egyetlen államban sem fordult még elő.” Így elutasították Horthy kísérletét.

Író I: És mit szólt ehhez Horthy?

HT *(ismét a papírok közt matat):* Hol is van... Hol is van? Na: „... a magam részéről úgy vélem, hogy az előterjesztésben kifejtett álláspont (tehát a kormány nézete) túlzott ragaszkodás a jogszabályok formalisztikus felfogásához, ami egyébként nálunk általában a bürokráciának talán a még régebben Ausztriával fennállott közösség folytán osztrák behatásra átvett és számos esetben akadékoskodást jelentő hibája, amiről minél sürgősebben le kellene a hivatalnoki kart szoktatni, mert különben a mai élet alkotó lendületét kívánó gyors üteme mellett ebből a hibából igen nagy bajok származhatnak.” Hát ezt írta. De nem akart a kormánnyal konfliktusba kerülni, ezért hagyta a piczába az egészet.

VI. jelenet

(Matuska a bíróság előtt. Ujjaival dobog az asztalon, idegesen toporog)

BÍRÓ: Az előző tárgyalásokon elmondta a két anzbacheri és a jöterbogi merényletet. Most majd el fogja mondani, mi történt Biatorbágynál! De előbb még valami: mi célból vásárolt Berlinben különféle országokra vonatkozó térképeket?

MATUSKA: Öt attentátot akartam elkövetni. Az anzbacheri két merénylet egynek számít, a jöterbogi a második, a biatorbágyi a harmadik, negyedik lett volna az amsterdami és ötödik a milánói.

BÍRÓ: Adatok vannak rá, hogy hatodik merényletet is el akart követni Marseille-nél.

MATUSKA: A Marseilles-i egy lett volna, mert a két város egy vonalon fekszik.

BÍRÓ: Nézze meg ezt a fényképet!

MATUSKA: A rajzot én készítettem, és ezen is öt merénylet van megjelölve.

BÍRÓ: Határozottan ki lehet venni, hogy Marseille-t és Ventimigliát külön megjelölte!

MATUSKA: A két merényletet egynek számítottam, mert a kettő egy vonalon van. Marseille mellett sohasem akartam attentátot elkövetni.

BÍRÓ: Leó Önt csak öt merényletre inspirálta, miért akart hatot elkövetni?

MATUSKA: Nem akartam hatot, ezt én sohasem mondtam.

BÍRÓ: Ön szereti a feleségét?

MATUSKA: Igen. Nagyon. És a kislányomat is.

BÍRÓ: És hogyan egyezteteti össze azzal, hogy miközben gyengéd leveleket írál neki, egész napját könnyűvérű nők társaságában tölti?

MATUSKA: A feleségem tudta, hogy én sokszor bűnös voltam. Folyton bűnbe estem, folyton...

BÍRÓ: Térjünk rá a biatorbágyi merényletre!

MATUSKA: Amikor megérkeztem, a közeli erdőben összeállítottam a „zollstock-bombát”, a „nagy leleményességgel kieszelt zollstock-bombát”, ahogy majd később a bíróság is nem kis elismeréssel nevezi...

BÍRÓ: A bíróság semmi ilyesmit nem állított.

MATUSKA (*maga elé*): Mindegy. Ez is az én találmányom. Ezer találmányom van. Ausztriában is föltaláltam egy faágyút a japánoknak a kínaiak ellen...

BÍRÓ: A lényegre, kérem.

MATUSKA: Hol is tartottam? Ja. Még Wienből hoztam magammal mérőléceket, amelyből letörtem két részt, olyat, amelyek csuklószzerűen vannak egymáshoz illesztve. Ezt

nyitottam szét, de nem az élek, hanem a lapok irányába, és a két szár közé (úgy középtájon) kisebb követ helyeztem (a töltésen volt ilyen bőven), amelyet spárgával kötöttem oda. Mindkét szár végére lukat fűrtam (szöggel), és ide erősítettem az előzőleg Dunába dobott bőrönd zárját. Ezekhez erősítettem egy-egy gömbzsinórt, a két gömbzsinór másik végére pedig a zseblámpaelemet drótoztam, úgy, hogy közbeiktattam egy gyújtógyutacsot. Kipróbáltam egy fa mögé bújva. Összenyomtam a colstok két elálló végét, hogy egymáshoz érjen a két bőröndzár, amivel bezárul az áramkör. Működött, a gyutacs fölrobbant. Úgy képzeltem: csábító varázs rejlik e harcban, hogy aki csak nézi, az is menten fegyvert ragad!

BÍRÓ: Tartózkodjék a mellébeszéléstől! A tényekre szorítkozzon!

MATUSKA: Igenis, kérem. 1931. szeptember 12-én, amikor a grazi személyvonat elhagyta a torbágyi állomást (úgy háromnegyed tizenegy körül), a völgyhídra vittem a vascsöveket, az ekrazitot, a téglalakú köveket és a többi tárgyat. Kesztyűben dolgoztam, mert az ekrazit nyomot hagy, nehogy barna színű legyen a kezem. A terv színhelyéül (a torbágyi állomás felé nézve) a bal oldalt lévő völgyhíd Budapest felőli hídfőjének jobb sín-szálát választottam ki. A csöveket a sín-szál belső oldalához tettem, ezek tetejére raktam (egymás utáni sorrendben) a kb. hatkilónyi ekrazitpatront.

BÍRÓ: Hogyan tudta mindezt egyedül megtenni?

MATUSKA: Akkoriban nagyon erős ember voltam ám, kérem.

BÍRÓ: Biztosan nem voltak segítőtársai?

MATUSKA: Leó szellemén kívül senki! Bár most már tudom, hogy ő nem létezik, csak az én fantáziám terméke.

BÍRÓ: A kihallgatáson azt mondta, hogy (papírról idéz): „Bergmann, még Bécsben, azt mondta nekem, hogy Budapest környékén egy hidat fogunk fölrobbantani. Egy kisebb hidat. Legfeljebb egy tehervonat fog lezuhanni. Én Bergmann-t a merénylettől vissza akartam tartani...

MATUSKA (*félbeszakítja*): Nem ismerek semmiféle Bergmann-t. Biztos az is egy Leó volt!

BÍRÓ (*dühösen*): Ha még egyszer félbeszakít, megvasaltatom! (*folytatja*) „Én Bergmann-t a merénylettől vissza akartam tartani, kifogásokat hoztam föl. Ha emberélet fog áldozatul esni, akkor át fogom zárítani a határokat. Bergmann azt mondta, hogy őt nem lehet letartóztatni, nála több útleveél van és megígérte, hogy emberéletben nem lesz kár” Ki ez a Bergmann?

MATUSKA: Mondtam kérem, hogy nem ismerek semmiféle Bergmann-t. Az is egy Leó.

BÍRÓ: Több Leó van?

MATUSKA: Az attól függ, kérem.

BÍRÓ: Mitől?

MATUSKA: Hát attól, kérem, hogy mit akar, hogy csináljak. Van olyan Leó, aki azt akarja, hogy járjam körül 13-szor a templomot, mert ha nem teszem meg, baj éri a családomat, aztán van, amelyik...

BÍRÓ: Hagyja a babonákat! Miért változtatta meg a vallomását?

MATUSKA: Nagyon össze voltam zavarodva, kérem. Leó azt tanácsolta...

BÍRÓ: Hagyja ezt a Leózást!

MATUSKA: ...és félttem, hogy a családomnak baja esik.

BÍRÓ: Maga azt is állította, hogy ez a Bergmann egy titkos társaságba vezette be. (*idéz*): „Bergmann, aki még a feleségét is följánlotta nekem, azt mondta, hogy egy klubot velem kíván megalapítani, mert engem a rendőrség nem ismer. Ő javasol-

ta, utazzunk Berlinbe. Ott elmentünk a megadott helyre, és amikor egy szobába léptünk, meg kellett adni a jelet. A jel az volt, hogy az embernek a hüvelykujját a fülébe kellett dugni. Fölolvasták nekem a szabályokat. És nekem eskü alatt alá kellett írnom azokat. Az egyik nyomtatvány azt tartalmazta, hogy ha egy merénylet elkövetetnék és a tagok részéről erről tud valaki vagy abban sze-mélyesen részt vett, akkor az illető tagnak harminc napig nem szabad a rendőrség előtt erről valania, még akkor sem, ha a legerősebb kínzásoknak vetik alá, mert különben a családját ki fogják irtani.”

MATUSKA: Ezt a vallásos kommunista szektát én találtam ki.

BÍRÓ: Nem Bergmann vezette be a társaságba?

MATUSKA: Nem kérem, én találtam ki, de nem sikerült megszerveznem, letartóztattak, mielőtt...

BÍRÓ: Bevallja, hogy kommunista?

MATUSKA: Nem. Én, kérem, a nemzeti szocialista pártokhoz állok legközelebb, a Hitler-párthoz...

BÍRÓ: Törődik is Hitler a maga eszméivel!

MATUSKA: Az meglehet... akkor is ez a párt áll hozzám legközelebb, azzal a különbséggel, hogy én nem vagyok zsidógyűlölő. Éppen ezért nem léptem be egyetlen pártba sem, mert ilyen nem létezik. Ezért akartam saját...

BÍRÓ: Folytassa, kérem, a merényletnél!

MATUSKA: Hol is tartottam?

BÍRÓ: Az ekrazitpatronoknál.

MATUSKA: Ja, igen... Hogy a patronok le ne guruljanak, kalapomban sarat hoztam föl, és azzal ragasztottam oda azokat. A szétnyitott mérőlécet úgy erősítettem a sín-szálra, hogy az összecsukott vége Budapest felé nézzen. Kövekkel is kitámasztottam, biztos, ami biztos, azokat is a sín-szálakhoz kötöttem. Végül a gyújtógyu-

tacsot (az izzóhengerrel együtt) a Budapest felőli patronba dugtam. Ezután elhelyeztem a mintegy ötven méternyire lévő betontalapzatra a kuvertát...

BÍRÓ: Maga fogalmazta a szöveget?

MATUSKA: Nem, Leó, de én írtam.

BÍRÓ: Mi állt a borítékban?

MATUSKA: Ha jól emlékszem valami ilyesmi: „Munkások! Vegyétek tudomásul, hogy hatalmas ember áll a hátatok mögött. Le a kapitalistákkal, én adok nektek munkát, mert a benzin nem fogy el. Minden hónapban csinállok egy ilyen dolgot.” Aláírás: „A fordító”.

BÍRÓ: Mi volt a célja az aláírással?

MATUSKA: Azt akartam elhitetni, hogy egy nagy külföldi szervezet áll a merénylet hátterében.

BÍRÓ: Folytassa!

MATUSKA: Ahogyan előre elterveztem, Törökbalint irányában indultam el. A végzet számomra az egyedüli és örök igazságszolgáltatás, emlékszem, ez villant át agyamon.

BÍRÓ: Mondtam már, hogy hagyja a mellébeszélést, a lényegre szorítkozzon!

MATUSKA: A töltésen mentem, amikor elhaladt mellettem a vonat. Fölkiáltottam: Úristen, ez nem tehervonat!

BÍRÓ: Azt akarja ezzel mondani, hogy tehervonatot akart robbantani?

MATUSKA (*egyre izgatottabb, minta újra átélni a merényletet*): Igen. Emlékszem, utána számoltam: csak szeptember 3-án, 4-én és 7-én jött előbb a tehervonat a gyors személyvonatnál. Gyorsan végiggondoltam mindent, most aztán benne vagyok a pácban, itt hullahegyek lesznek! Vissza fogsz menni, mondtam magamnak, és úgy teszel, mintha te is utas lennél, túlélő! Aztán hallottam a robbanást, megfordultam, láttam a fényeket. Láttam, amint a mozdony még egy ideig futott a

völgyhídon, aztán a mélybe zuhant, magával rántva néhány kocsit. Visszafutottam a helyszínre, és leereszkedtem a völgybe a lezuhant kocsikhoz, gyorsan az arcomba karmoltam. Hangosan szuggerráltam magam: nem fogsz hangoskodni, nem szidod a vasutasokat, nem méltatlankodsz, semmivel sem hívod föl a szervek és a rendőrök figyelmét, minden feltűnést igyekszel elkerülni, aztán, mint szerencsétlenül járt utas, elkeveredtem a robbanás zajára érkező emberek között.

BÍRÓ: A tanítóképző intézeti tanulmányaival kapcsolatban azt mondja vádlott, hogy kitűnő eredménnyel végzett; kántori oklevelet is kapott, noha a zenetanár azt mondta neki, hogy nem lehet kántor, mert nincs hallása, de ő nekidurálta magát s végül is az osztály negyedik zenésze lett. A képző első évfolyamában kitűnő volt és jeles, másodikban túlnyomóan jeles, néhány kitűnő, harmadikban erkölcsi magaviselet hármast, tanulmányi előmenetel jó (nyilvánosházba járt, ezért kapott magaviseletből hármast). Ezen kívül a vádlott csupán csak a bronz katonai érdemérem viselésére nyert jogosítványt, azonban a bécsi ítélet folytán ettől is megfosztott.

MATUSKA: Ez a megfosztás érvénytelen, mert ez az érem egyáltalán nem volt meg. Ami az átiratban foglaltatik, tévedés.

BÍRÓ: Amit a honvédelmi miniszter legfelsőbb helyre aláírás végett felterjesztett, és amit a legfelsőbb hely aláírásával megerősít, ott tévedés nem lehet.

MATUSKA (*széles fitymáló gesztus és lekicsinylő arcfintorítás után, éneklő hanghordozással*): Amennyi tévedés már ott volt.

BÍRÓ: Tiszteletlen viselkedése és kommunista modorban tett megjegyzése miatt megvasaltatom! (*lánccsörgés*)

MATUSKA: Sose voltam kommunista, csak valóságos kommunista szektát akartam alapí-

tani, de ott nem lett volna helye ateistáknak. Úgy éreztem, tévedés van ebben az érem dologban.

BÍRÓ: Mi volt a célja a merényletekkel?

MATUSKA: Mindenben Leó szellem tanácsait követtem. Vallásos kommunista szektát akartam alapítani. A vallásos kommunista alatt olyan egyéneket értek, mint például a csantavéri plébános, aki szeretettel karolja fel a falu minden népét, előtte koldus, király, bíró, ügyvéd, egyforma ember. A munkásokat hirdetés útján akartam toborozni, amiket nem úgy akartam megszövegezni, hogy kitűnjék belőle a céloom, hanem olyan hirdetéseket akartam föladni, hogy a patentjeim terjesztésére keresek munkásokat.

BÍRÓ: Úgy érti, hogy a találmányait akarta terjeszteni, ha a merénylet által híres lesz?

MATUSKA: Igen. Nem. A jelentkezőket megkérdeztem volna, vallásosak-e vagy sem, akik azt mondták volna, hogy nem, azoknak adtam volna egy nap gondolkodási időt. Aki visszajön, és leteszi az esküt, az kap munkát. Így munkát is biztosítottam volna nekik, meg értékesítettem volna a kisebb szabadalmaimat. Az attentátok azért kellett, mert az volt a meggyőződésem, hogy mint merénylőnek nagyobb lesz a tekintélyem a szektatagok előtt. Leó is ezt tanácsolta.

BÍRÓ: Mondtam, már, hogy hagyja abba a leózást!

MATUSKA: Ezzel a pörrel elértem, amit az összes attentátokkal elértem volna: a világ összes újságjai írnak rólam, és harc indult az ateizmus ellen. Egy egész ország diáksága zengedezi a nevem. *(énekel)* Matuska édes, Matuska drága, robbantsa föl a mi iskolánkat...

BÍRÓ: Hallgasson, mert sötétzárkába csukatom!

MAUSKA: Jaj, csak azt ne! Válaszolok, válaszolok szépen!

BÍRÓ: Pestre szállításakor, a bécsi pályaudvaron miért csinált botrányos jelenetet?

MATUSKA: Nem csináltam semmiféle jelene-tet.

BÍRÓ: A közönség közé dobta a cipőjét, és betörte a fülke ablakát.

MATUSKA: Én? Ha megcsináltam, csak ál-momban csinálhattam. Én erről semmit sem tudok. Megrágalmaztak ezzel. Én erről egy kukkot sem tudok. Éppen olyan tisztességesen viselkedtem Bécsben, mint itt viselkedem...

BÍRÓ *(maga elé)*: Jézusmáriám! *(majd hangosan)* A bíróság ítélethirdetésre visszavonul.

Kocsmaintermezzo 6.

ÍRÓ I: A börtönben aztán megnyugodott. Festett, misére és kórusba járt. Filmforgatókönyveket írt...

ÍRÓ II: Én úgy tudom, hogy Vácott már csak festett.

ÍRÓ I: Írt is. Miért hagyta volna abba? És a le-vél az nem írás?

HT: Azt mondják, jól festett. Po... pojilinsta stílusban.

ÍRÓ I: Pointilista.

HT: Mi ez a poli... pois izé?

ÍRÓ I: Impresszionizmus utáni irányzat.

ÍRÓ II: Az a lényege, hogy a képet apró, pontos-szerű színfoltokra bontja a festő.

HT: Honnan szedte ezt?

ÍRÓ I: Az ördög tudja.

ÍRÓ II: Minden szar megragadt a fejében. Állí-tólag még Nietzschét is olvasott.

ÍRÓ I: És milyen filmforgatókönyveket írt! *(Író II-höz)*. Láttam, jócskán *merítettél* is belőle.

ÍRÓ II: Szerintem nem jók, de van bennük né-hány jó ötlet. Hogyan rettegett attól, mi

lesz, ha kikerül, hogy már kavics lesz a fizezőeszköz...

ÍRÓ I: Meg a találmányairól is álmodott. Zseni volt, én mondom. Huszonhárom találmányát jegyezték be...

ÍRÓ II: De egyikből sem lett semmi.

HT: Az egyik tán működött. Valami hatóanyag, amitől jobban égett a petróleum. *(elhallgatnak)*

ÍRÓ I: Aztán meg jöttek a muszkák, és kiszabadították.

HT: Állítólag ő fogadta a börtönben az oroszokat...

ÍRÓ II: Ja, mintha nem is fogoly lenne, hanem tartótiszt.

ÍRÓ I: Még bulit is szervezett nekik. Aztán meg hazajött a mi jó kis Csantavérünkre.

ÍRÓ II: Vesztéte.

HT: Ja. De előbb még Vácon bemutatkozott a patikában a püspöknek. Tudja, ki vagyok én, kérdezte állítólag tőle. Matuska Szilveszter. A püspök meg csak kapkodta a levegőt. Még a lába is földbe gyökerezett. Aztán, alászolgálja, hazajött.

VII. jelenet

(Matuska Csantavéren, széssel zörömböl, majd nyögve föláll rá a kocsmá előtti téren, ahol jószágvásár van, alkuszok hangjai szűrődnek be a háttérbe)

MATUSKA *(szónokolva)*: Munkások! Zsellérek! Testvéreim! A mai kapitalizmus leszaggatta a családi viszonyról meghatóan szentimentális fátylát és e viszonyt pusztán pénzviszonyra redukálta. Megmutatta, mit tud az emberi tevékenység létrehozni. Különb csodaműveket létesített, mint az egyiptomi piramisok, a római vízvezetékek és a gótikus katedrálisok, külön hadjáratokat vitt véghez, mint a népvándorlás, Nagy Sándor vagy a Római Biro-

dalom hódításai és a kereszties hadjáratok. Nálunk azonban...

PARASZT I: E' meg ki? Mi hablatyol ez össze vissza?

MATUSKA *(zavartalanul szónokol)*: ...minden a semmittevésből fakad, a kevés jó is, a temérdek rossz is. Minden a mi úri, kedves, félművelt, szeszélyes semmittevésünkéből! Mi nem tudunk megélni a magunk munkájából. Ahhoz, hogy eszmére tegyünk szert, mindenekelőtt munka kell, saját munka, saját kezdeményezés a gyakorlatban, saját tapasztalat. Ingyen nem lehet hozzájutni semmihez. Dolgozzunk...

PARASZT II: Ez hülye!

MATUSKA: ...és akkor lesz saját véleményünk, saját eszménk is! A technika gyors tökéletesítésével, a végtelenül megkönnyített közlekedés révén valamennyi nemzetet, még a legbarbárabbakat is, belerántja a civilizációba. Áruinak alacsony ára az a nehéztüzérség, amellyel rommá ló minden kínai falat, amellyel kapitulációra bírja a barbárok legmakacsabb idegengyűlöletét is. E kétszáz éves uralom alatt tömegesebb és kolosszálisabb erőket hozott létre, mint valamennyi letűnt nemzedék együttvéve. Természeti erők leigázása, gépi berendezés...

PARASZT III: Ez nem a Szilvi?

MATUSKA: ...a vegyészet alkalmazása az iparban és a földművelésben, gőzhajózás, vasutak, villamos távírók, egész világrészek megművelés alá vétele...

PARASZT II: Milyen Szilvi?

MATUSKA: ...folyók hajózhatóvá tétele, lábdobantásra a földből előpattanó egész népeiségek!

PARASZT III: Há' a Matuska Szilvi!

MATUSKA: A munkásnak nincs tulajdona; feleségéhez és gyermekeihez való viszonyának semmi köze a családi viszonyokhoz; a modern ipari munka, a tőke modern igája, amely ugyanaz Angliában és Fran-

ciaországban, Amerikában és Németországban, Magyarországon és Jugoszláviában...

PARASZT I: A' nem lehet! Kivégezték, nem?

MATUSKA: ...lehántott róla minden nemzeti jelleget. A törvények, az erkölcs, a vallás az ő szemében csupa előítélet, amelyek mögött megannyi érdek rejtőzik. Akik nem tudják megérteni a népüket, elvesztik a kapcsolatot vele...

PARASZT III (*tudálékosan*): Dehogysis. Vácon vót börtönbe!

MATUSKA: ...ennek arányában elvesztik hitüket is, és vagy galád istentagadók lesznek, vagy romlott, közömbös, szemétnépség. Mi csak gyötrellem árán tudunk szeretni, szenvedélyesen ugyan, de féltékenyen, zsarnokian, olykor gyűlölködve. Ám épp ezért olyan földi világot építünk, ahol az emberek nem vágyódnak semmire, nyugodtak, nem törekednek az élet megismerésére, tudásuk magasabb és mélyebb lesz annál, amit a mi tudományunk nyújtani tud. Mert a tudomány megmagyarázni igyekszik az életet

PARASZT I: Te érted mirű' beszél?

MATUSKA: ...ami nem feltétlenül baj, sőt bizonyos értelemben szükséges a jövő szempontjából, csak hogy az élet alacsonyabb szintje. A tudomány belehatol az életbe, hogy aztán megtanítsa az embereknek, hogyan kell élni. Hangsúlyozzuk: a tudomány, különösen harcunk kezdetén, szükséges rossz. Ellenben mi tudjuk, hogyan kell élni nélküle. Érintkezni a föld növényeivel és állataival, megtanulni a nyelvüket...

PARASZT III: Rullunk, szegínyekrű'!

MATUSKA: ...minden nap érintkezni a mennybolt csillagaival, nem támadni egymásra, sem állatainkra, békeességben élni velük, mint az Édenkertben! Távol áll tőlünk a könyörtelen kéjhajhászás, az a szenvedély, amely most földünkön csaknem

mindenkit utolér, és amely csaknem valamennyi bűnünk egyetlen forrása. Nem fogjuk ismerni a betegségeket, bár lesz halál, de öregeen halunk meg...

PARASZT II: Ott egye meg a rosseb! Megyek haza etetni.

MATUSKA: ...csendesesen, szeretteinktől körülvéve, mosolyt adva és mosolyt kapva útravalóul, szomorúság és könnyek nélkül, mintha csak elaludnánk. Áldani fogjuk a természetet, a földet, a tengert, a fákat, virágokat, bokrokat, madarakat, állatokat és rovarokat, dalokat költünk egymásról, melyekben dicsérik egymás szépségét és dicsőségét, így gyönyörködünk egymásban és önmagunkban. Egész életünk kölcsönös...

PARASZT III: Teérted is robbantott!

MATUSKA: ...szeretetlenben telik majd, mely teljesen átjárja szívünket. Az élet teljességének érzésétől a léleketünk is elakad majd. De addig van még egy kis dolgunk. Ezért mondom néktek: irántunk érdeklődjétek, felénk fordítsátok orcátok, azt nézzétek, hogyan viselkedünk mi...

PARASZT II: Értem oszt nem! Mék haza, baj lesz ebbű, meglátod!

MATUSKA: ...a kritikus pillanatokban, mely kritikus pillanatok (ehhez kétség nem fér), hamarosan eljönnek. Sőt már itt is vannak! Minek nektek a kapitalista állam, e pozdorjává tört hajó! Hatalmas tollunkkal szebb és boldogabb jövőt tudunk vizionálni! Munkások! Zsellérek! Testvéreim! Miért van az, hogy minél inkább kommunista, nacionalista vagy épp szocialista valaki, annál inkább harácsoló, tulajdonféltő és fősvény? A mi pártunkba lépőket...

PARASZT III: Lehet, igazatok van! Amúgy se lesz itt más párt, csak a komeisztáké...

MATUSKA: ...az eszményi, az érzelmi oldal, a vallásos színezet és az ebből fakadó költészet kell, hogy magával ragadja. Mert

sokan járnak másképpen: ezekről sokszor mondtuk, hogy Krisztus keresztjének ellenségei: az ő végük kárhozat, a hasuk az istenük, és azzal dicsekszenek, ami a gyalázatuk. Földi dolgokra törekszünk, de égi jeladással, itt e földön van polgárjogunk, ahová az Új Megváltót is várjuk! Az emberek mindig így cselekedtek: hogy...

PARASZT III (*maga elé dörmögve*): Ez lehet, hogy télleg megőrült.

MATUSKA: ...az igazságot valószerűvé tegyék, mindig belekeverték valami hazugságot. Nálunk nincs szükség hazugságra! A tudomány és az ész alapjaira helyezük a szeretet vallását, és megteremtjük a földi Édenkertet. Munkások! Zsellérek! Testvéreim! Nincs jogotok, hát...

PARASZT II: Hallod, gyűn a katonai dzsip?! Pucójjunk innét!

MATUSKA: ...hát majd mi kierőszakoljuk a kapitalistákkal szemben. Minden hónapban hallani fogtok rólunk, mert a mi társaink mindenhol otthon vannak. Nincs munkaalkalom, hát majd mi csinálunk. Mindent a kapitalisták fizetnek meg. Ne féljete, a benzin nem fogy el. A fordító...

(*nagy zajjal megérkezik a dzsip, szerb, orosz, magyar hangok keverednek, Šta radi ovaj? Vonatot robbantott a magyarokná! Ko je ovaj? Robijaš iz madjarske? stb.*)

MATUSKA: ...a fordító, Isten szent követe, Jézus, aki a szeretet vallását fordította az emberi beszédre, Jézus a mi lobogónk. Vállaljuk Érte és az üdvös végcélokért... (*káromkodva leráncigálják az asztalról*)

MATUSKA: ...végzendő általános rombolás legújabb elvét. Munkások! Zsellérek! Testvéreim! Csatlakozz... (*leütik, a dzsip elhajt*)

PARASZT III: Hú, eztet megúsztuk!

PARASZT II: Meg, hál' isten! Csessze meg ke' a Matuskáját!

Kocsmaintermezzo 7.

(*Mindhárman nagyon részegek már*)

ÍRÓ I: Kisasszony! Még egy kör pálinkát kérek! Szilvát!

ÍRÓ II: Én barackot kérek!

PINCÉRNŐ: Nem kéne már inniuk...

ÍRÓ I: Hozza csak nyugodtan! (*Író I-hez*) Te mindig urizálsz! Mi vagy te? Nő? A férfi törkölyt vagy szilvát iszik! Mint Szilvi. Az én Leóm.

HT (*Író I-hez, kissé dadogva az alkoholtól*): Szó.. szóval azt állítod Újvidékre vi... vittek az oroszok vagy a pa... partizánok, és ott ölték meg va... vagy ott lett ő... öngyilkos?

ÍRÓ II: Nem én állítom, ezt hallottam egy nyugdíjas szerkesztőtől, aki gyerekként épp Csantavéren tartózkodott a háború végén.

ÍRÓ I: Hablatyolás. Elmenekült. Látták Koreában Ezt ismeritek? (*Énekelni kezd*)

Matuska édes, Matuska drága,

Legyen tiéd a bitófa ága,

Miénk az egyház,

Tiéd a fegyház,

Matuska édes, Matuska drága...

(*kiissza majd földhöz vágja a poharát*)

PINCÉRNŐ: A szándékos pohártörés ezer dinár! Ki van írva!

HT: Ez nem így van! (*énekelni kezd ő is*)

Ha jó az este, leszáll a csillag,

Matuska lopva a hídhöz ballag,

Csokorba gyűjti a dinamitot,

úgy várja lopva a bécsi gyorsot.

(*Író I. is csatlakozik, együtt énekelnek, Író I. igen hamisan énekel, poharaikat mindhárman földhöz vágják*)

Matuska édes, Matuska drága,

robbantsa fel a mi iskolánkat!

Nekünk a lógás, neked a foglár,

ez az igazi jó!

ÍRÓ I: Az én verzióm jobb.

PINCÉRNŐ: A poharakat azonnal fizetni kell.

HT (*Író I-hez*): Nem mindegy...

PINCÉRNŐ: Mondom fizetés van, aztán ciánózás, azaz lehet menni haza! Lássuk csak! Volt négy pohár, az négyezer dinár, plusz hét barack, tizennégy szilva, hét sör, az összesen nyolcezer-ötszáz dinár.

ÍRÓ II: Nem is szándékosan törtünk...

HT: Kifizetjük a poharakat, de nem szándékos törésként... Na kisasszony, ne legyen ilyen szőrösszívű! (*a többiekhez*) Megoperáljam?

PINCÉRNŐ: (*nem szól semmit a három férfihöz, fölveszi a telefont, suttogva szól bele*) Halló! Rendőrség? (*a többit nem lehet hallani*)

(*Szinte azonnal belép két rendőr*)

RENDŐR 1: Maguk mit csinálnak itten?

ÍRÓ 2: Semmit. Iszogatunk.

RENDŐR 2: (*fenyegető hangsúllyal, tört magyarsággal*): Úúúúdzs. Szóva' semmicse?

RENDŐR 1: No, fizessék ki a cehet, aztán sipirc haza!

HT: Mi nem szándékosan...

RENDŐR 2: Nem hallottátok, mit mon'tunk. Fizetni, oszt mars! Vadzs bevidzsünk beneteket garázdaságé'? (*gumibotjával az asztalra csap*)

ÍRÓ II: Mit is mondott, mennyivel tartozunk?

PINCÉRNŐ: 8500 dinár.

(*Író 1, Író 2 és HT hangos sóhajtások közepette összedobják a pénzt*)

ÍRÓ I: Milyen érdekes ez a kerek szám...

RENDŐR 2: Mit mondtá'?

ÍRÓ I: Semmit.

RENDŐR 2: Tán azt hiszed, nem tudom, mirű itten beszé'tetek? Majd adok én nektek robbantást! No mars haza... (*fenyegetőleg fölemeli a gumibotját, Író II. félreérti, azt hiszi, meg akarja ütni Író I-et, a rendőr elé ugrik*)

ÍRÓ II: Ne bánts! Ő Vajdaság legnagyobb írójaja!

RENDŐR II: (*meghökken*): Na és, én meg vadzsok legjobb rendőr Vajdaságban!

ÍRÓ I: (*a fölső zsebébe nyúl*): Nézze...

RENDŐR 2: Ne nyúkáljon a zsebébe! Mondom, hogy ne! (*megijed, a gumibottal ütlegelni kezdi Író II-t*)

Picsku vam materina! Mit mondtam? Mars haza!

(*Író I és HT Író II-t támogatva elmenekülnek*)

Vége